

Bijlagen bij beschrijving Landschapsmonument De Tuin van Etten.

De groene entree van het dorp Etten

Het dorp Etten dankt zijn groene entree aan boerderij 't Olde Helmeshuus, een vergeten oase aan de dorpsrand.

door
Henk Harmsen

henk.harmsen@gelderlander.nl

ETTEN - Het oude Helmeshuus in Etten ligt erg laag. Het heeft op 1,30 meter hoogte in de achtergevel een gedenksteentje, waarop staat: 1780 en vier stond het water hier.

De gedenksteen is ooit overplaatst naar de achtergevel van het na 1920 met machinaal gemaakte bakstenen vernieuwde boerderijtje en is mogelijk al eerder meeverhuisd.

We lopen met eigenaar Martin Helmes, Hent Teeuwssen, die hier jongvee weidt, en André Kaminski van de Stichting Achterhoek weer Mooi langs de grote houtwal die de boerderij aan de zuidzijde afschermt.

Traditionele struiken floreren er: meidoorn, wilde roos, hazelaar en sleedoorn vol met donkerblauwe bessen. Konijnen schieten door de houtwal, die ons een goed idee geeft hoe vroeger in de omtrek zulke grote hagen er uitzagen.

Enkele weilandjes, een met een machtige walnotenboom en een doorgeschoten wilg, eraan een oude hoogstamboomgaard met nog vijf fruitbomen, liggen hier in een gebied met flinke hoogteverschillen. Op oude kaarten blijkt dat het hoekje een voortzetting is van de vroegere slagen van Warm: laag grasland in lange, smalle stroken, drassig en vaak overspoeld door rivierwater, gelegen tegen de wat hogere dorpskom aan. Op een kaart van rond 1750 van Johan Heinrich Mermer, kaartenmaker van de heren Van den Bergh, staat het oude Helmeshuus al getekend met als bewoner

ene Gerrit Deelsing. De lage ligging van het erf is een probleem, als bij heftige regen het water uit de naburige straten naar het erf en zelfs onder de achter-

deur door stroomt. Een wadi verderop in de wei kan de stroom dan niet zo snel aan. De gevolgen voor de bouwkundige staat van boerderij en fundering zijn duidelijk zichtbaar.

Dat hier alles bij het oude bleef is te danken aan de laatste bewoners: tante Anna, tante Marie en ome Bernard Helmes. Ongetrouwd bleven ze bijeen op de ouderlijke boerderij, Bernard als laatste, tot zijn overlijden in 2006. Hij werkte nog met het paard, had vier koeien. De Ettenaren zagen hem 's morgens en 's avonds zijn koetjes melken. Ook had hij kippen; de eieren werden aan huis verkocht. Hierdoor had de familie contact met andere dorpsbe-

■ Hent Teeuwssen (rechts) en Martin Helmes in het weiland naast 't Olde Helmeshuus. Op de achtergrond is de Slingerparallel te zien. foto Theo Kock

woners. Bernard had veel humor, waar iedereen van genoot. Zijn hooischudder op paardenkracht staat nog in een schuur, samen met een ploeg en een welboom (landrol), waarvan bekend is dat die is gemaakt van de staander van de Ettense standermolen, in 1932 gesloopt. Eigenaar Martin Helmes, nu wonend in Moordrecht, wilde zich hier vestigen. Het pand bleek in 1993 tegen zijn wil door de gemeente op de monumentenlijst te zijn geplaatst. Aan herstel valt echter niet te denken; de boerderij ligt te laag en is in verval. Nu

wonen er anti-krakers in. Weitjes en boomgaard zijn aan Hent Teeuwssen in gebruik gegeven: ze zijn te klein en liggen te dicht aan de weg om ze te kunnen verkopen of verpachten. Rondom is in de vorige eeuw veel veranderd. De Slingerparallel kwam er rakelings langs met vlakbij een grote kruising. André Kaminski: „Zulke plekken met kleinschalige begrazing kwamen vroeger veel voor in dorpen of aan dorpsranden. Ze zijn haast allemaal volgebouwd, opgeslokt door omliggende bewoning, gemoderniseerd, helemaal op de

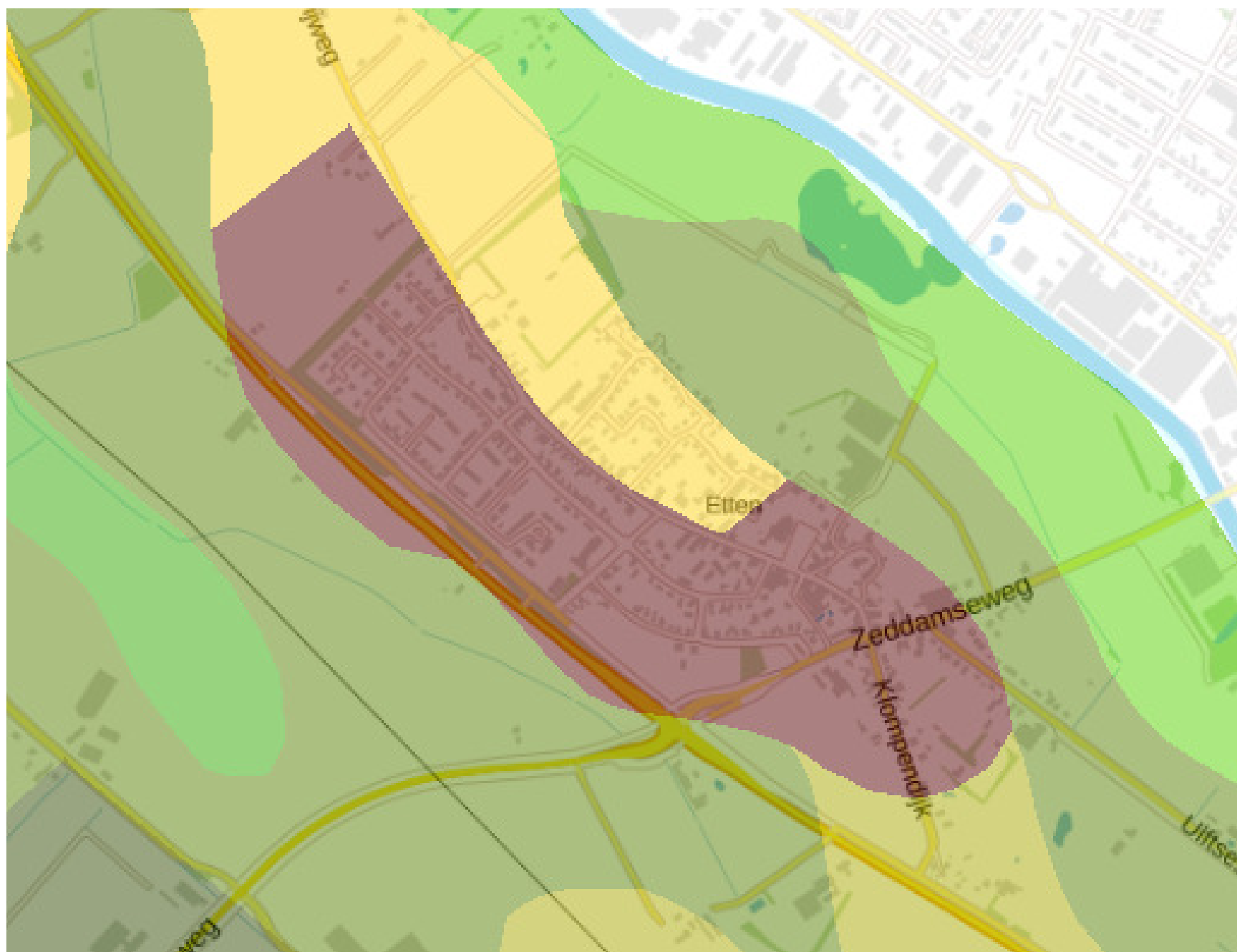
kop gezet. Dergelijke authentieke plekken worden dus vanzelf bijzonder, vandaar onze waardering als landschapsmonument.“ Kaminski betreurt dat herstel er niet in zit. „Als partijen samen tot een oplossing kunnen komen zijn huis en omgeving wellicht veel toekomstbestendiger, dan als wordt afgewacht tot niets van het pand over is. Buitenlui, zoals op deze plek, zouden steun hiervoor verdienen.“

Dit is deel 23 in een serie over landschapsmonumenten in Oost-Gelderland.

“Stukjes groen met historie in of tegen de bebouwde kom zijn zeldzaam geworden

André Kaminski, StaM

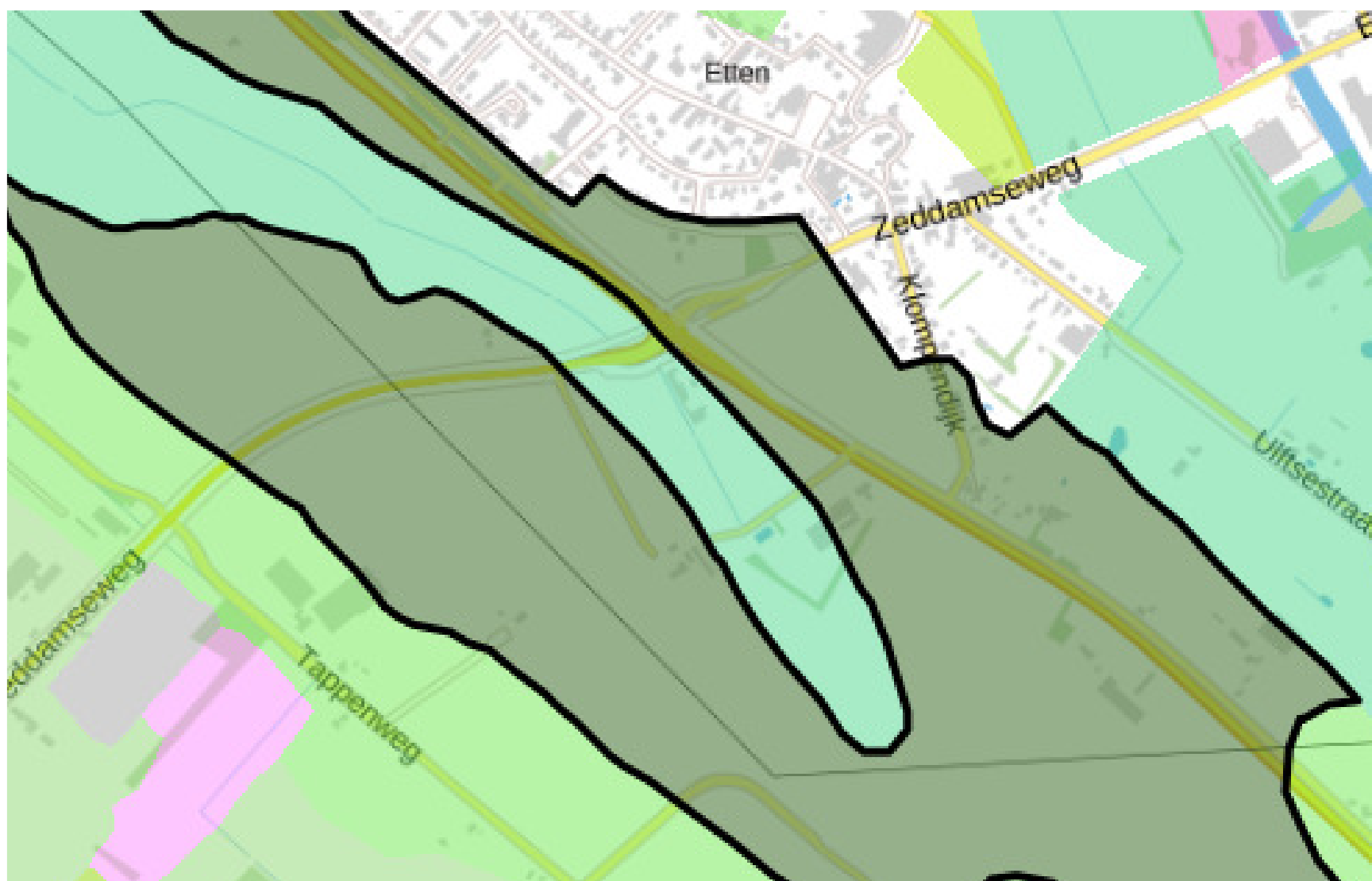
Bijlage 2 Gegevens Bodemopbouw in het gebied, DINO Locket,

BRO Bodemkaart

Vlaknummer: V2018-3.0000007631.001

Hoofdeenheid: Hoge bruine enkeerdgronden; lemig fijn zand (bEZ23)

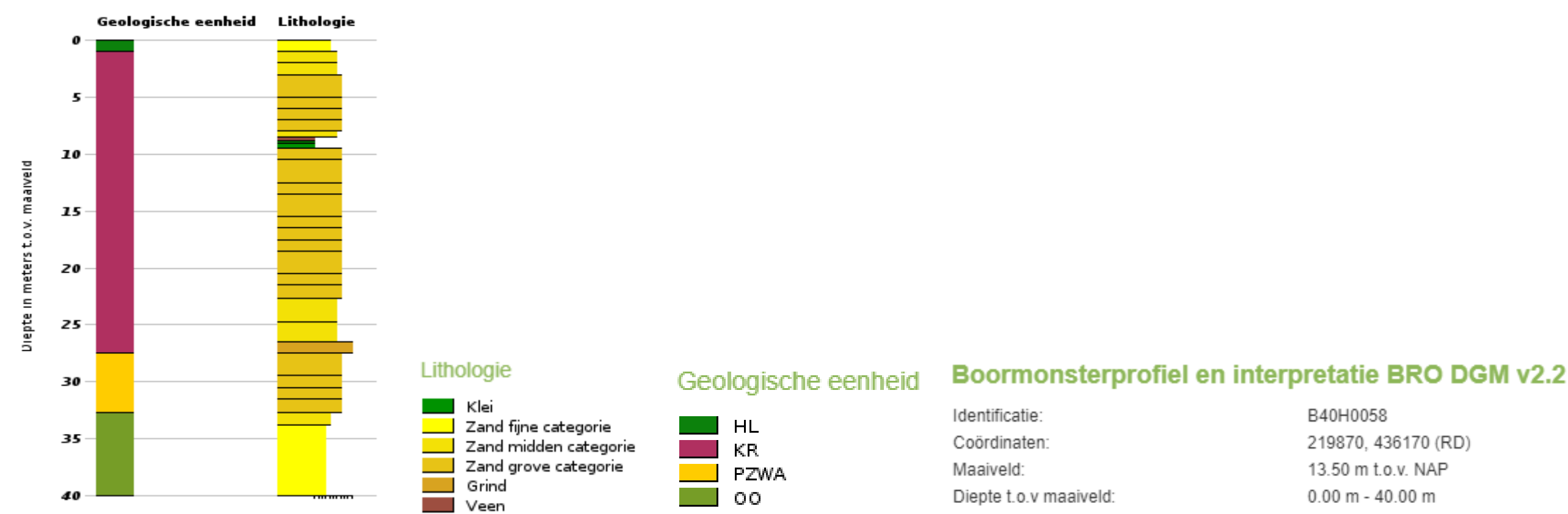

BRO Geomorfologie

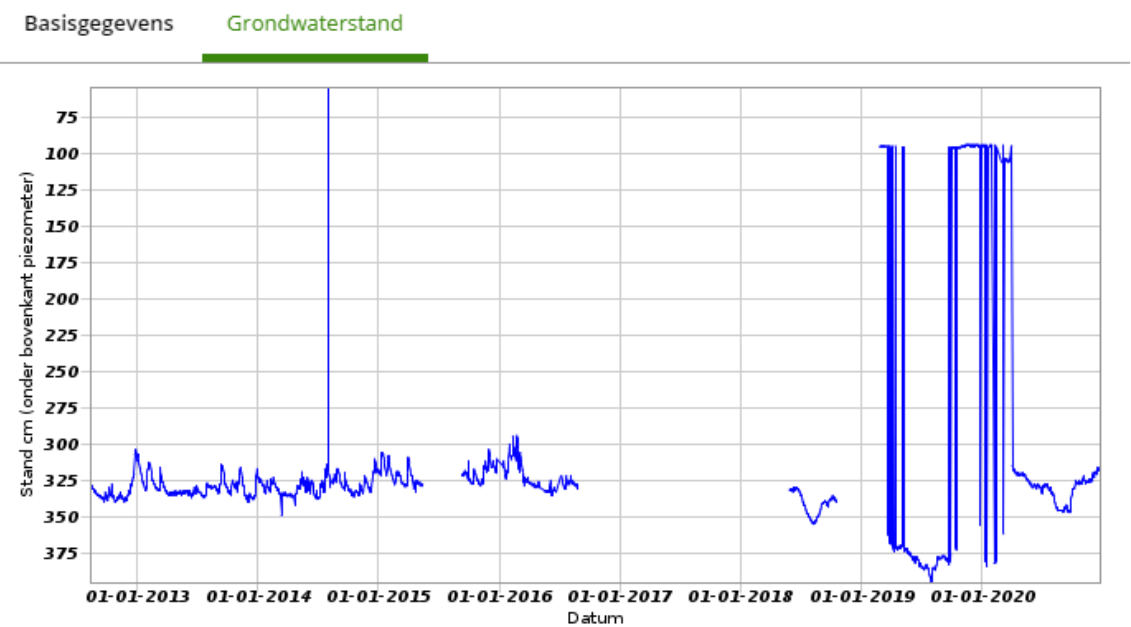
Landvormeenheid: M42
 Reliëf: 2 Vlakland reliëf; een lokaal maximaal
 hoogteverschil > 0.25 m, en een lokaal maximaal
 hoogteverschil < 0.5 m of steilste hellingen < 1/4°
 Landvormsubgroep: M42 Terrasvlakten
 Actief proces: ja

GRONDBORING LOCATIE TAPPENWEG ALS REFERENTIE BODEMOPBOUW TPV TUIN

Bijlage 3: Actuele Grondwaterstand in peilbuis in de Dorpsstraat in Etten (gld).

Basisgegevens	Grondwaterstand
Identificatie put:	B41C0247
Behoort niet tot een cluster	
Coördinaten:	220504, 436840 (RD)
Maaiveld:	15.84 m
Filterstelling (t.o.v. NAP):	
Filterstelling (t.o.v. maaiveld):	
Meetperiode:	13-08-2012 / 22-12-2020
Monsterperiode:	
Aantal buizen:	1
Type onderzoek:	Grondwaterstand : 1 buis met metingen

Toelichting: De jaarlijkse fluctuaties in grondwaterstand. De varieerde van 2012 tm 2016 tussen ca. 3,00 en 3,40 m minus maaiveld. Vanaf 2018 zien we een fluctuatie tussen ca. 3,20 en 3,50 minus maaiveld. Met zelfs een daling tussen 3,60 en 4,00 m minus maaiveld in het zomerhalfjaar van 2019. De uitschieters worden mogelijk veroorzaakt door de verdroging in het zomerhalfjaar. Kennelijk heeft in de periode eind 2016 tot voorjaar 2020 de meting over langere periodes niet correct gewerkt. Vanaf het 2^e kwartaal van 2020 lijkt meting weer correct.

Bijlage 4: Cultuurhistorische Inventarisatie enz. Gemeente Oude IJsselstreek

Uit: Rapport nr. V653 van VESTIGIA.; Project nummer V08-1433

Archeologie.

Etten

Binnen de bebouwde kom van Etten zijn een drietal onderzoeken uitgevoerd aan de zuidoostkant van het dorp. Een bureau- en verkennend booronderzoek gaf geen aanleiding tot een nader onderzoek (onderzoeksmelding 22.584). Daarnaast is een bureauonderzoek uitgevoerd, waaruit een archeologische begeleiding volgde (22.014). Van de archeologische begeleiding zijn geen nadere gegevens bekend (onderzoeksmelding 25.119). De aanwezigheid van rivierduinafzettingen en de aanwezigheid van een tufstenen kerk uit het begin van de Late Middeleeuwen geeft het plangebied een hoge archeologische verwachting. Kerken lagen meestal niet geïsoleerd in het landschap, maar werden vaak nabij nederzettingen gesticht. Tevens is het mogelijk (funderings-)resten van de kerk en het mogelijk bijbehorende grafveld direct ten oosten van het plangebied aan te treffen (Archis2-waarnemingsnummer 56.085).

Cultuurhistorie.

Etten⁹⁷

Etten is gelegen op rivierduinen langs de Oude IJssel en is één van de oudste kernen in de gemeente. Bouwsporen in de oude dorpskerk tonen aan dat de woongemeenschap in de 11e eeuw reeds een eigen kerkgebouw bezat. De belangrijkste uitbreidingen en verdichting uit de periode 1850-1940 vinden in deze kern langs de Dorpsstraat en Zeddamsesweg plaats. Tevens wordt de brinkvormige Oude Kerkstraat met daarin de Nederlands Hervormde Kerk, dichterbepaald met woonhuizen. Na 1960 verandert het aanzicht grondig door de aanleg van nieuwe wegen en woonwijken.

Bijlage 5: Brief Gemeente Oude IJsselstreek betreffende plaatsing op monumentenlijst,

GEMEENTE GENDRINGEN

Nummer : GGB12
Onderwerp: Plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst van het pand
Palmlaan 1 met schuurtje te Etten.
Bijlagen : Geen.

Burgemeester en wethouders van Gendringen;

Overwegende, dat het pand Palmlaan 1 te Etten een pand is van algemeen belang wegens schoonheid en dat het inclusief erfsituatie en schuur een voorbeeld is van eenvoudige doch harmonische architectuur, op grond van de navolgende beschrijving:

Boerderij van het type hallehuis met middenlangsdeel op rechthoekig grondplan, bestaande uit kelder, begane grond en verdieping onder kap. Zadeldak gedekt met rode nokvorsten, aan voor- en achterzijde afgewolfd. Hoekkepers gedekt met hoekkepervorsten. Schoorsteen ingelaten in linker dakvlak. Voorgevel beëindigd door windveren met omgekeerd ojiefprofiel. Windveren en dakschild aan onderzijde afgesloten door knelplank. Op verdieping twee nieuwe rechtafgesloten kozijnen.

Bijlage 6: Plattegrond Recente bebouwing nabij 'Tuin van Etten'

